

Közkönyvtárak mint a társadalmi nyilvánosság terei

2017. október 4-én Ragnar Audunson, norvég professzor tartott előadást *Public Libraries as an infrastructure for the public sphere* címmel az ELTE Könyvtár- és Információtudományi Intézetében.

A norvég Kulmedia program Kutatási Tanácsa által 15 millió koronával finanszírozott ALMPUB projektben Norvégia mellett Svédország, Dánia, Németország, Svájc és Magyarország vesz részt. A projekt célja a közgyűjtemények szerepének vizsgálata a társadalmi nyilvánosság (public sphere) fenntarthatóságában. Magyarországot a Könyvtári Intézet képviseli a vizsgálatban.

Előadásában Audunson professzor az *ALM-Field, Digitalization, and the Public Sphere* (ALMPUB) elnevezésű projekt¹ keretében 2017 júniusában lefolytatott, hat országra kiterjedő vizsgálat első eredményeit ismertette.

A társadalmi nyilvánosság mint tér minden olyan fizikai terület, helyszín, ahol az emberek azért jönnek össze, hogy közös ügyekről beszélgessenek, olyanokról, amelyekre a közösség véleményével hatással lehet. Az ilyen helyek a kormány és az állampolgárok közötti kommunikáció fontos helyszínei, de ugyanakkor a kormány tevékenységével kapcsolatos kritikák megfogalmazásának arénái is. Nyitott és könnyen hozzáférhető találkozóhelyek –

mint például a könyvtárak. A biztonságos és nyitott könyvtárak, amelyek hozzáférést biztosítanak a tudáshoz, az információhoz, egy-egy téma valamennyi olvasatához, értelmezéséhez.

A hat ALMPUB-országban 2017 júniusában lefolytatott reprezentatív vizsgálatban összesen 6500 állampolgár vett részt; országonként 1002-től 1021-ig váltakozott a résztvevők száma. A kutatás arra kereste a választ, hogy mit gondol a közvélemény a nyilvános könyvtári szolgáltatások fenntartásával kapcsolatban, s mi a véleménye a könyvtárakkal mint közösségi terekkel kapcsolatban.

A magyar válaszadók megoszlása a következő volt: budapesti 21 fő, nagyvárosban élő 30 fő, közepes méretű városban élő 32 fő, faluban élő 17 fő. A válaszadók iskolázottságát tekintve (zárójelben a norvég válaszadókra vonatkozó adatok): általános iskolát végzett 4 fő (9 fő), középiskolát végzett 60 fő (39 fő), BA diplomával rendelkező 21 fő (35 fő), MA diplomával vagy magasabb fokozattal rendelkező 14 fő (15 fő).

¹ A projekt honlapja: <https://almpub.wordpress.com/>

Könyvtárhasználat, könyvtári látogatások száma az elmúlt évben a hat vizsgált országban

	Soha	1–3 alkalom	4–9 alkalom	10–20 alkalom	20-nál több alkalom
Dánia	29	32	18	11	11
Svédország	30	35	17	10	8
Norvégia	37	35	17	10	8
Németország	52	25	13	6	5
Svájc	53	26	10	8	4
Magyarország	32	39	14	10	5

Lássuk az egyes kérdésekre adott válaszokat!

Kérdés: miért szükséges a könyvtári szolgáltatások fenntartása?

Kulturális örökség megőrzése.....	7,82%
Egyenlő hozzáférés a tudáshoz és a kultúrához....	7,65%
Oktatástámogatás.....	7,54%
Tapasztalatszerzés és tartalmas szabadidő-eltöltés támogatása	7,39%
Hozzáférés biztosítása az új, minőségi irodalomhoz	7,33%
A digitális szakadék csökkentése.....	7,17%
Állampolgári információhoz való hozzáférés	7,14%
Mindennapi életben hasznos információkhoz való hozzáférés.....	7,00%
Integráció támogatása.....	6,95%
Kreativitás támogatása.....	6,8%
Közösségi találkozóhely.....	6,7%
A nyilvános vita színtere	6,5%

A kérdésre adható válaszok pontszáma és sorrendje a hat országban – Svájc kivételével – nagyon hasonló volt. Meglepő módon a *könyvtár mint találkozóhely*, illetve a *könyvtár mint a nyilvános vita színtere* válaszlehetőségek Norvégiában sem értek el magasabb pontszámot és helyezést, mint a többi országban, annak ellenére sem, hogy a norvég könyvtáros szakma és a norvég közvélemény is igen fontosnak tartja e két funkciót a közkönyvtárak tekintetében.

A könyvtárhasználók ugyanakkor e két dimenzió fontosságát magasabbra értékelték, mint a nem könyvtárhasználók: a *könyvtár mint találkozóhely* átlagosan 5,44 pontot kapott a 10 pontos skálán utóbbiaktól, mint a könyvtárakat rendszeresen látogatók 6,67 pontot adtak erre a válaszlehetőségre. A könyvtárhasználat gyakorisága ugyanakkor befolyásolta a válaszlehetőségre adott pontszámot: minél gyakrabban veszi igénybe valaki a könyvtári szolgáltatásokat, annál magasabb jelentőséget tulajdonít ennek a szempontnak:

Nem könyvtárhasználók.....	5,44 pont
Eseti könyvtárhasználók	6,90 pont
Könyvtárat évente 4–9 alkalommal használók ..	7,64 pont
Könyvtárat évente 10–20 alkalommal használók.....	8,04 pont
Könyvtárat évente húsznál több alkalommal használók	8,72 pont

Kérdés: mit tegyen a könyvtár, hogy megfeleljen a társadalmi nyilvánossággal kapcsolatos feladatainak, az azokkal kapcsolatos elvárásoknak?

E kérdés kapcsán a válaszadók az állampolgársággal kapcsolatos ismeretek, információk biztosítását, elérhetővé tételét sorolták a lista elejére (jelentősen kevesebben gondolták úgy, hogy a könyvtáraknak a társadalmi viták színhelyeül kellene szolgálniuk).

Kérdés: milyen gyakran talál(t) információt a könyvtárban az állampolgári jogokkal és kötelezettségekkel kapcsolatban?

	Gyakran	Néha
Dánia	11	36
Svédország	13	38
Norvégia	8	33
Németország	15	43
Svájc	11	36
Magyarország	16	41

Kérdés: milyen gyakran segítette Önt a könyvtár állampolgári ismeretei naprakészen tartásában?

	Gyakran	Néha
Dánia	12	38
Svédország	14	40
Norvégia	9	39
Németország	19	41
Svájc	15	37
Magyarország	21	40

Kérdés: milyen gyakran kereste fel a könyvtárat egy-egy konkrét, meghatározott politikai vagy társadalmi témájú információ megtalálásáért

	Gyakran	Néha
Dánia	12	38
Svédország	10	39
Norvégia	10	39
Németország	17	39
Svájc	13	37
Magyarország	16	35

Kérdés: milyen gyakran talált olyan információt a könyvtárban, amely segítette egy-egy állampolgári döntés meghozatalában?

	Gyakran	Néha
Dánia	12	38
Svédország	10	39
Norvégia	10	39
Németország	17	39
Svájc	13	37
Magyarország	16	35

A felmérés adatainak értékelése folyamatban van, az eredményekről a szakmai nyilvánosság is értesülhet a közeljövőben.

Kovácsné Koreny Ágnes
(Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár,
általános főigazgató-helyettes)